

• מח' בענין ספק מוכן או בענין ודאי אינו מוכן?
1. עיין רש"י

2. רמב"ם על משנה מסכת ביצה פרק ג משנה ב
רבן גמליאל סובר שספק מוכן מותר. וכן סובר שגוי שהביא ביום טוב דגים או פירות אף על פי שצדן ביום טוב מותרין, ואין הלכה כרבן גמליאל.

3. פני יהושע ביצה דף כד עמוד א
ופשטא דלישניה דאפילו היכי שודאי צדן ביום טוב מותרים ולכאורה דבריו תמוהים דאע"פ שיש ליתן טעם לדבריו בזה אליבא דר"ג מ"מ מסוגיא דשמעתין לא משמע הכי אלא דהך מעשה נמי לא איירי אלא בספק מוכן, והנראה לענ"ד בשיטתו יבואר בסמוך:

4. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ביצה פרק ג הלכה ב
מי מודיע אם נתקלקלה המצודה דבר בריא שניצודו מבעוד יום אבל אם לא נתקלקלה המצודה דבר בריא שלא ניצודו מבעוד יום ואפילו נתקלקלה המצודה וחש לומר שמא לא ניצודו מבעוד יום א"ר יוסי בי ר' בון בפורש בחורשין תדע לך שהוא כן דתנינן דגים ודגים לא במקום שהן מצויין והכא במקום שחיה ועוף מצויין רבי זעירה בשם רב סברין מימר מותרין למחר ר' חזקיה ר' עוזיאל בריה דר' חונייה דברת חוורן מותרין ממש סברי' מימר ספיקן התירו ר' חנינה ורבי יונתן תריהון אמרין ספק הכן אסור ר"י אמר ספק הכן מותר רבי חייה רבה ור"ש בר' חד אמר העכו"ם צריך הכן וחורנה אמר אין העכו"ם צריך הכן ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא מן ....

5. חתם סופר מסכת ביצה דף כד עמוד א
א"כ יודע שניצודו מע"ט בירושלמי אם מצאום מקולקלי' ביום טוב נמי הוה ודאי שכבר ניצודו מע"ט דמתני' מיירי בפורש מצודתו בחורשי' היינו ביער שמצוין שם חיות הרבה דומי' דדגים במים וחזקה מכיון שפרש מצודתו בע"ט מיד ניצודו לתוכה ולא משכחת אלא במצא חי' בתוכה ולא נתקלקלה הרשת ש"מ שלא ניצודה בתוכה אלא שעה מועטת והיום ניצודו ע"ש. ולפ"ז ברייתא דרשב"א מיירי בלא פירש ביער:

6. צ"ח מסכת ביצה דף כד עמוד א
ודבריו [רמב"ם בפה"מ] תמוהים שהרי אותן שצדן היום לאו ספק נינהו אלא ודאי אינו מוכן, ונראה דבירושלמי [ה"י] משמע דקצירה אסורה ביום טוב מן התורה... ואמנם צידה אינו מבואר בהך קרא שהביא הירושלמי יעו"ש, ואפשר לומר דצידה היינו קצירה וג"כ אסור מן התורה, ואיכא למימר שאפילו אם קצירה אסורה מן התורה מ"מ צידה אינה רק מדרבנן. ובש"ע בסי' תקט"ו [סעיף א', ה'] מבואר ההפך בין דבר האסור משום צידה או קצירה ובין דבר שאין בו חשש קצירה וצידה רק שבא מחוץ לתחום, דדבר שהוא מחוסר קצירה או צידה אסור לכל, משא"כ דבר שאין בו חשש קצירה וצידה רק שבא מחוץ לתחום אינו אסור לכל רק לזה שהובא בשבילו והבא בשביל זה מותר בשביל אחר, וגם עוד יש הפרש ביניהם לענין ספק דספק מוכן אסור אבל ספק תחומין סובר רש"ל בים של שלמה [סי"ט] הביאו המג"א שם בס"ק כ"ד שהוא מותר.

ומעתה סובר הרמב"ם בפ"י המשנה שבזה נחלקו ר"ג ות"ק, דת"ק סובר צידה דינו כמו קצירה ממש ואסור מן התורה או עכ"פ יש לו סמך מן המקרא ולכן אסור בספק, וכן אסור לכל ישראל אפילו ניצוד בשביל אחר כיון שניצוד בי"ט אסור לכל ישראל ולכן אסור בספק, וכן אסור אפילו ניצוד ממילא כיון שבין השמשות היה חסר צידה משא"כ תחומין שהספק מותר, וכן אם בא מאליו מחוץ לתחום מותר דלא גרע מבא בשביל זה שמותר בשביל אחר, ורבן גמליאל סובר שצידה אינה בכלל קצירה ואין איסורו יותר מתחומין ודינו כתחומין ולכן מתיר ספיקו, וכן מתיר הניצוד מאליו או הניצוד ע"י גוי בשביל ישראל זה שמותר לאחר.

מדרגות של ספק

7. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כד עמוד ב

אבל לא מן הרשתות. נראה דבהא ת"ק לחומרא ואפילו בא מע"ט ומצא רשתות מקולקלין אסורין דחוששין אפילו לאחר שנתקלקלו נכנסו ונצודו, ורשב"א לקולא דכל שנתקלקלו המצוד' כודאי משוינן לה דלאחר שנתקלקלו אין חיה נכנסת שם. וכן משמע בירושלמי ... אבל בגמרין לא נראה כן שלא חלקו. ומ"מ למדתי משם דת"ק דר"ש אית ליה הכין דחוששין אף בזו שמא לא ניצודו מבעוד יום.

8. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כד עמוד ב

רב אמר מותרין לקבל. וא"ת כיון (דלית) [דלרב] אסורין באכילה היאך מותרין לקבל ולטלטל דמי איכא מידי דאסור באכילה ומותר לטלטל כל שאסור באכילה אסור לטלטל וכדאמרין בסמוך וליטעמך בני יומן מי שרו בטלטול, וביצה שנולדה ביום טוב כשם שאסורה באכילה אסורה לטלטל כדתניא בריש מכילתין אחת ביצה שנולדה בשבת ואחת ביצה שנולדה בי"ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי ולא לסמוך בה כרעי המטה. וי"ל דבספק הכן דגוי הוא שהקל ר"ג דקסבר דדי בספק הכן של גוי אם נאסור באכילה.

ספק דרבנן לקולא?

9. בית הבחירה למאירי מסכת ביצה דף כד עמוד א

לענין ביאור נראה מן הסוגיא דדוקא לקבל התירו ולא באכילה אלא שהלכה בכל ספק מוכן שאסור ולא סוף דבר שאכילתו אסורה אלא אף טלטולו אסור אף על פי שהוא ספק סופרים הואיל ויש באכילתו ספק תורה שמא מתוך טלטולו יבא לאכול ואף לדעת האומ' מוקצה דרבנן אף באכילתו פעמים שהולכין בכיוצא באלו להחמיר לפי מה שהדבר קרוב לבא לידי איסור

10. תוספות ישנים ביצה ג עמוד ב

אבל לרב נחמן לא פריך דמוקצה חמירא והוי כעין דאורייתא [כספק מוכן דאסור לקמן (כד):]

11. רבי עקיבא איגר מסכת ביצה דף כד עמוד א [ע"ע במרומי שדה]

ומ"מ לכאורה למסקנא דמסקינן לעיל דס' דרבנן בדשיל"מ אסור ה"נ הטעם רק משום זה, דאל"כ יקשה הא ר"ג דמתיר ס' מוכן ע"כ לא ס"ל להך כללא דס' דרבנן בישל"מ אסור, והיכן מצינו תנא דפליג, הא טעמא דת"ק מטעם ס' מוכן, ומהכ"ת לן לומר שני טעמים דס' מוכן אסור

וגם בעלמא בדשיל"מ אסור, הא ר"ג תרווייהו לית ליה ומנ"ל לומר דת"ק פליג בתרתיה. אלא ע"כ מוכח דליתא שום חומרא במוכן יותר מבעלמא, ופליגי רק בדין דשיל"מ, אלא דלשינויא קמא דאתאן לס' טריפה מוכח לומר בטעמא דמתני' דהכא דס' מוכח חמור אבל למסקנא מוכח בהיפוך. ונ"מ לדינא בס' מוכח והמאכל מתקלקל עד למחר דאין בזה מדין ישל"מ. זולת דנאמר דגם ר"ג ס"ל דס' דרבנן אסור בישל"מ אלא דבטלטול לא הוי ישל"מ כיון דיכול היום ומחר לטלטל ועיין. ובזה מיושב קושית הלח"מ פ"ב מהלכות י"ט. לא אמרינן ספק מוכח אסור אלא בספיקא במעשה אבל בספיקא דדינא לא כדמוכח בדברי הרא"ש סוף ביצה דבתרי לישני במדבריות אמרי' ספק דרבנן לקולא. (וע"ע בגל' הט"ז סי' תצ"ז סק"ט).

12. פני יהושע מסכת ביצה דף כד עמוד ב [בהסבר החילוק בין טלטול לאכילה בעמוד ב]

וכבר עלה בלבי לומר דלענין טלטול לא שייך הך מילתא דדבר שיש לו מתירין שיש קצת סברא לומר כן אלא דאי איפשר דהא רב אשי גופא דאיירי בספק ביצה שנולדה משמע דלענין טלטול איירי דבהך ברייתא גופא דעלה קאי קתני אין מטלטלין אותה וכו' ע"ש. אלא על כרחך נראה לי דעיקר פלוגתא דרב ולוי אליבא דר"ג היינו משום דבאמת לא הוי מוקצה גמור בדגים שניצודו שהרי אפילו אם ניצודו ביום טוב לא הוי מוקצה גמור אי משום דשל עכו"ם אין צריך הכנה או משום דלמאי דקי"ל כר"ש לא שייך מוקצה בכה"ג דליכא למימר דחניהו בידים וכמו שאבאר בסמוך אלא דעיקר מוקצה האמור כאן היינו משום כיון דבלא"ה אסורין באכילה ביום טוב אי משום שלא יהנה ממלאכת יום טוב כפירש"י או משום גזירה שמא יאמר כפירוש התוס' א"כ כיון דלא חזיא ביומיה למידי מש"ה הו"ל כצורות בעלמא דאפילו ר"ש מודה

• הקשר לשביתת כלים

13. תלמוד בבלי מסכת שבת דף יז עמוד ב

בית שמאי אומרים: אין פורסין מצודות חיה ועופות ודגים אלא כדי שיצודו מבעוד יום, ובית הלל מתירין.

14. תוספות מסכת שבת דף יז עמוד ב

אלא בכדי שיצודו - וא"ת מנא ידע מתי יבוא החיה וי"ל דבירושלמי מוקי לה בפורש בחורשין דמצוין שם חיותא ומיירי בענין זה שלא יוכל ללכוד במצודה אלא א' או ב' דהא מה מועיל שיצודו מבעוד יום אם יוכל לצוד גם משחשכה.

15. בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף יז עמוד ב

ולעולם מה שנצוד בהם אסור כל השבת לחולה או לכל אדם ביום טוב מטעם ספק מוכח וכ"ש בפירס סמוך לחשיכה שהוא ודאי שאינו מוכח ולא באנו בכאן אלא להיתר המלאכה

• סוג של מוקצה

16. פני יהושע מסכת ביצה דף כד עמוד א

עיקר ענין המוקצה דאיירי בה בשמעתין... דהיינו מוקצה מחמת איסור ומש"ה הוצרך לפרש דהא דמודה בה ר' שמעון היינו משום דכיון דלא לקטן מאתמול אקצינהו מדעתיה וכוונתו בזה דה"ל כדחניהו בידים וכמו שאבאר בזה לקמן בעיקר פירש"י. אלא דאכתי נראה לענ"ד ברור דהכא במשנתנו לא איירי במוקצה כי האי גוונא דהוי מחמת איסור מלאכה שהרי כיון שהמצודות פרוסות מערב יום טוב א"כ אפילו ניצודו ביום טוב עצמו אפ"ה ליכא איסורא כלל לא מדאורייתא ולא מדרבנן כדאיתא להדיא בפ"ק דשבת...מיהו לב"ה ודאי מותר לגמרי א"כ לא שייך כאן איסור צידה כלל, ועוד דלא שייך הכא לומר דה"ל כדחניהו בידים כיון שפרס המצודה מערב יום טוב, לכך נראה דעיקר מוקצה דשייך במצודות היינו משום שלא היה דעתיה עליה כלל מאתמול כיון דלא ידע אם יעלה במצודתו כלום והו"ל כנולד גמור דמודה בה ר"ש... מיהו מלשון הירושלמי בשמעתין לא משמע כן...נראה מבואר מכוונת לשון הירושלמי דלא שייך כאן הך מוקצה שכתבתי דכיון דאיירי במקום שהן מצויין הרי לפנינו דהוי דעתיה עליהו מאתמול כיון שהדבר ברור שיצודו מבעוד יום וא"כ כ"ש דיושב ומצפה שיצודו בליל יום טוב או למחר...

מיהו לפי לשון הירושלמי שהבאתי נראה לי לפרש דקדוק לשון המשנה דקתני מצודות חיה ועוף ודגים ומאי שנא דבחיה ועוף נקיט לשון יחיד ובדגים לשון רבים והיינו משום דבחיה ועוף לא שייך להתיר אלא כשלא ניצוד יותר מאחד דאל"כ מה ראייה יש ע"י שמצא המצודות מקולקלים מערב יום טוב דאכתי יש לחוש שמערב יום טוב ניצוד חיה או עוף אחד וע"י כך נתקלקלו המצודות ואח"כ ביום טוב עצמו ניצודו אחרים בקצה אחר (דבכה"ג כתבו התוס' בפ"ק דשבת שם בפלוגתא דב"ש וב"ה במצודות ע"ש), משא"כ בדגים שפיר קתני לשון רבים כיון דאיירי במקום שדגים מצויין שם א"כ בודאי בשעת פריסת המצודה ניצודו לאלתר דלפ"ז ודאי לא קתני במתניתין הך מילתא דדגים לענין היתירא אלא לאיסורא שאם לא פרס המצודה אלא משחשיכה או אפילו בפרס מבעוד יום אלא שיודע בודאי שלא היו דגים מצויין באותו שעה ולא באו אלא לאחר מאן כגון ע"י לחי וקוקרי כדאיתא בפ"ק דשבת ודוק. ודע שכל מה שהוצרכתי להאריך בזה דהאי מוקצה דמצודות היינו משום דהוה נולד גמור וגריעי אפילו משאר נולד היינו דוקא לפי פירש"י לקמן במימרא דרב פפא דבעי לאוקמי אפילו לר"ש והיינו לפי שיטתו [לקמן ל"ג ע"א ד"ה והלכתא] ושיטת התוס' וסייעתם דקי"ל כר"ש במוקצה ונולד אפילו ביום טוב כמ"ש הרא"ש ז"ל [לקמן פ"ה ס"ד] בשמם, משא"כ לשיטת הר"ף והרמב"ם [פ"א מהל' יום טוב ה"ז] וסייעתם שפסקו דקי"ל ביום טוב כר' יהודה דאוסר במוקצה ונולד א"כ לפ"ז שפיר מיתוקמא כולה מתני' דהכא ושקלא וטריא דבסמוך ומימרא דר"פ הכל אליבא דר' יהודה דוקא וא"כ המוקצה דהכא היינו כשאר מוקצות דפליגי ר"י ור"ש ולפ"ז אין אנו צריכין לאותה סברא דמצודות דמו למים בעבים מיבלע בליעי דס"פ בכל מערבין ועיין עוד בסמוך:

בגמרא מעשה לסתור חסורי מחסרא וכו'. ולכאורה יש לתמוה טובא מאי מקשה בפשיטות מעשה לסתור הא קיימא לן דכל של עכו"ם אין צריך הכן וכמבואר להדיא בירושלמי... לפי מה שכתבתי בסמוך לשיטת רש"י דמצודות חיה ועוף הוי נולד גמור וגרע משאר נולד דמש"ה אפילו ר"ש מודה ואם כן הוי אתי שפיר דהא לענין נולד כתבו הפוסקים דאפילו ביצה שנולדה ביום טוב אין לחלק בין של ישראל לשל עכו"ם...